

Wereldwijde export van overbevissing

Hoewel de aandacht voor duurzaam gevangen vis toeneemt en steeds meer consumenten bewust kiezen voor een portie zeebanket met het MSC certificaat, neemt de wereldwijde overbevissing niet af. Pavel Klinckhamers schetst een triest beeld van hebzucht, onmacht en een falend visserijbeleid.

Tekst Pavel Klinckhamers, campagneleider oceanen bij Greenpeace Fotografie Greenpeace: Steve Morgan, Christian Åslund en Kate Davison

Een jaar geleden brachten drie West-Afrikaanse vissers, op uitnodiging van Greenpeace, een bezoek aan Nederland. De mannen van middelbare leeftijd werken sinds hun prille jeugd in de visserij. Met hun pirogues, kleine bont beschilderde vissersboten, varen ze uit om te vissen; vroeger met peddels, tegenwoordig met buitenboordmotoren. Dat laatste niet alleen vanwege de technische vooruitgang, die ook landen als Senegal en Mauritanië niet heeft overgeslagen, maar vooral vanwege de steeds groter wordende afstanden die Afrikaanse vissers moeten afleggen om nog genoeg vis te vangen. Gigantische fabrieksschepen uit Europa, Rusland en China plunderen namelijk al jaren de wateren voor de kust van West-Afrika.

Iedereen wilde visser zijn

“Vroeger konden we vanuit de boot ons huis zien, nu zijn we soms vijftien dagen onderweg”, vertelde Mamadou Diop Thioune (59) tijdens zijn bezoek aan Nederland, waar hij onder andere sprak met Kamerleden en duurzame vissers. De wateren van zijn thuisland Senegal zijn zo goed als leeg. Senegalese vissers varen soms tot de kusten van Sierra Leone en Guinee om nog wat vis te vangen.

“Naast de benzine en het eten dat we moeten meenemen om zo lang op zee te kunnen zijn, moeten we ook nog betalen om daar te mogen vissen.”

De Kaapverdische Celestino Oliveira (53) heeft met eigen ogen gezien hoe de wateren rond de Kaapverdische eilanden leger en leger raakten. Toen hij als 15-jarige jongen voor het eerst de zee op

Landen in de regio kunnen niet opboksen tegen het visserijgeweld dat van heinde en verre naar de Zuid Pacific opstroomt

ging, was het beroep van visser er een om trots op te zijn. “Het was een goed leven, iedereen wilde visser zijn. We vingden veel verschillende soorten vis, dicht bij de kust. We pikten precies die vis eruit die we wilden hebben.” Tonijn was een van die gewilde vissoorten. Tussen april en oktober ving de jonge Celestino flink wat tonijnen met zijn hengel. “Maar sinds eind jaren tachtig werd het seizoen dat we op tonijn konden vissen steeds korter. Nu vangen we nauwelijks nog tonijn.”

Diepvriestrawlers

Het merendeel van de commerciële visbestanden in de wateren voor West-Afrika is tegenwoordig overbevist of bijna overbevist. De sardijnella, een haringachtig visje, werd voorheen in Mauritanië gezien als typische ‘armeluisvis’. Maar deze vis wordt tegenwoordig met steeds meer moeite gevangen. De vis is namelijk ook in trek bij de grote schepen van de Pelagic Freezer-trawler Association (PFA), een Nederlandse organisatie waarin verschillende Europese visserijbedrijven zijn verenigd. Pelagische vriestrawlers zijn reusachtige schepen die met hun netten per dag met gemak 200 à 250 ton vis binnenhalen. Die vis wordt direct

aan boord verwerkt en ingevroren. Zo’n diepvriestrawler kan tot wel 6000 ton ingevroren vis opslaan, voordat het terug naar de kust moet om te lossen, iets dat overigens ook regelmatig op zee gebeurt. Om 250 ton vis te vangen, zouden 56 Afrikaanse vissersbootjes een jaar lang dag in dag uit op zee moeten zijn. Celestino vindt het niet altijd makkelijk om de moed erin te houden, maar hij heeft van het vechten voor het bestaansrecht van de tienduizend vissers in Kaapverdië zijn levensdoel gemaakt. “Steeds meer vissers kunnen niet

rondkomen en moeten stoppen”, vertelt hij. “Er is voor hen vaak geen ander werk, dus raken ze werkloos. Wat moeten we doen als we niet meer kunnen vissen?”

Exporteren van overcapaciteit

Wat doen Europa's allergrootste schepen in West-Afrika? Heel simpel: de Europese zeeën zijn zo goed als leeg. Er zijn nauwelijks nog plekken waar men met gemak (en beschikkend over de benodigde visquota) lukraak honderdduizenden kilo's vis per dag naar boven kan halen. Ook de Europese Commissie erkent inmiddels dat zo'n driekwart van de Europese visbestanden overbevist is. Er zijn te veel schepen die vissen op te weinig vis, daar komt het eenvoudig gezegd op neer.

Van alle vis die vandaag de dag door Europese vissers wordt gevangen, komt ruim een kwart van buiten de Europese wateren. West-Afrika is een populaire bestemming, omdat het redelijk dichtbij ligt en West-Afrikaanse overheden maar wat blij zijn als ze visrechten kunnen verkopen aan de Europese Unie. Niet alleen vanuit Europa, maar ook vanuit China en Rusland zetten grote schepen de afgelopen twintig jaar koers naar West-Afrika. Met desastreuze gevolgen voor de visbestanden daar en de lokale vissers. Een deel van het geld dat wordt betaald om daar te mogen vissen, zou naar de lokale gemeenschappen moeten gaan. En ook zou er alleen gevestigd mogen worden op visbestanden waar de plaatselijke bevolking geen gebruik van maakt. Helaas wijst de realiteit anders uit. De omstandigheden in West-Afrika hebben veel gelijkenis met de huidige situatie voor de kust van Chili. Enorme buitenlandse visserij-schepen - varende visfabrieken - zijn al actief in het zuidelijke deel van de Stille Oceaan. De visserij is hier nauwelijks gereguleerd. Het vindt ver uit de kust plaats en de landen in de regio kunnen niet opboksen tegen het visserijgeweld dat van heinde en verre naar de Zuid-Pacific opstroomt. Om zich ➤

De traditionele vissers worden gedwongen steeds verder te varen, met alle risico's van dien.

te verzekeren van een goede visplek in dit gebied, is sinds 2005 hier ook de PFA actief. Als de lokale overheden in de regio eenmaal beginnen met een verantwoordelijk beheer van de visbestanden, kunnen ze de vissers die er al actief zijn niet meer weigeren. Inmiddels is de schade duidelijk geworden die de visserij in de Stille Oceaan heeft veroorzaakt: De afgelopen 20 jaar is de populatie horsmakreel in het gebied met 90 procent gekelderd. Voor de PFA een reden om voorlopig niet meer naar het gebied terug te gaan. Nu de vis bijna weg is, is voor hen het vissen niet langer interessant.

Miljoenen belastinggeld

Niet alleen de natuur en de vissers elders, maar ook wij betalen een grote prijs voor de vis die Europese diepvriestrawlers vangen. De contracten die door de Europese Unie worden gesloten met de over-

heden van onder andere Mauritië worden voor het overgrote deel betaald door de Europese burger. Alleen al de Nederlandse PFA kreeg in de afgelopen zes jaar zo'n € 142 miljoen subsidie om in West Afrika te mogen vissen. De bedrijven die zijn verenigd in de PFA hebben bij elkaar 34 vriezertrawlers, die jaarlijks een omzet hebben van bijna € 500 miljoen. De geschatte winst: € 55 miljoen per jaar. Wanneer deze schepen echter zelf zouden moeten betalen voor hun visrechten in Afrika zou die winst al snel gehalveerd zijn. Als ze bovendien net zoals iedereen belasting zouden moeten betalen op hun brandstof, zou de winst in het gunstigste geval zijn verdampt tot 7 miljoen en in het ongunstigste geval zijn veranderd in een verlies van 50 miljoen.

Gelukkig gaat deze destructieve en onrechtvaardige gang van zaken ook aan de beleidsmakers in

Brussel niet voorbij. De huidige commissaris voor de visserij, María Damanáki, is een voorstander van een systeem waarbij marktbelangen en zorg voor het milieu hand in hand gaan. "Er is te veel aandacht voor economische kortetermijnbelangen die te vaak onze zorg voor het milieu overschreeuwen", zei de politica eind vorig jaar in een toespraak. "We hebben te veel gevestigd, we hebben vis weggegooid die we niet aan land wilden brengen of waar we geen quota voor hebben. En we hebben het geld van belastingbetalers gebruikt om steeds grotere schepen te bouwen."

Kortzichtig visserijbeleid

Het is niet voor niets dat Damanáki zich juist nu in felle bewoordingen uitlaat over de activiteiten van de Europese vissersvloot. In 2012 en 2013 wordt het gemeenschappelijke visserijbeleid (GVB) hervormd, een verzameling afspraken die

Moderne pelagische trawlers halen makkelijk 250 ton vis per dag binnen....

Europese lidstaten met elkaar maken om, zo luidde ooit het doel van het GVB, overbevissing tegen te gaan. In de veertig jaar sinds het beleid in werking trad, heeft het echter vooral de kortzichtige belangen beschermd van de meest schadelijke manieren van vissen.

Het roer moet om

Het GVB wordt slechts eens in de tien jaar hervormd, dus nu is de kans om het roer om te gooien. De Europese Commissie heeft in de zomer van vorig jaar een vrij progressief voorstel gepresenteerd, dat maatregelen bevat om overbevissing tegen te gaan en een einde te maken aan het teruggooien in zee van ongewenste vis. Het voorstel bevat nadrukkelijk ook een punt over vissen in niet-Europese wateren. "De EU zal zich buiten de grenzen net zo gedragen als zij dat thuis doet [...] en een deugdelijk beheer van de zee stimuleren in de rest van

de wereld." Het probleem is echter dat onder druk van de lidstaten het voorstel al op meerdere punten is verzwakt.

Op dit moment zijn de visserijministers, onder wie ook onze staatssecretaris Henk Bleker, aan zet. Zij zullen samen aan het voorstel van de Europese Commissie gaan sleutelen. Begin volgend jaar moet het nieuwe GVB in werking treden. Het is van het grootste belang dat Bleker zijn oren niet laat hangen naar het handjevol bedrijven dat belang heeft bij een zwak en uitgedeed visserijbeleid, maar oog heeft voor de staat van de wereldzeeën en de toekomst, zowel van de natuur als van de visserij.

Wetenschappelijk advies voorop

Greenpeace wil dat het nieuwe Visserijbeleid de overcapaciteit van de Europese vissersvloot fors vermindert, te beginnen met het

uit de vaart nemen van de meest schadelijke en grootste vissersschepen. Inclusief de schepen die nu nog in de wateren van arme landen vissen. Deze machtige varende visfabrieken zouden niet langer mogen profiteren van Europees belastinggeld. Duurzame en kleinschalige visserij moet juist gestimuleerd worden en het vaststellen van vangstquota moet overeenkomen met wetenschappelijk advies, in plaats van, zoals nu gebeurt, op basis van economische belangen. Ook moeten er voldoende beschermingsmaatregelen worden genomen, zoals het instellen van wereldwijde zee-reservaten, om de gezondheid van de zeeën en oceanen op onze mooie planeet te herstellen. **V**

...daarvoor moeten 56 Afrikaanse vissersbootjes een jaar lang dag in dag uit vissen.